

## ПАРТІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

*М. В. Примуш*

Електоральна поведінка виборців стає нестабільною, партійна ідентифікація знижується. Це лише дві зміни, корені яких – у більшій індивідуалізації суспільства. Партії стикаються з цими змінами і мають знайти спосіб зберегти свою привабливість для електорату.

Є чіткі розуміння довгострокового соціального розвитку, який так докорінно змінив виборців і, відповідно, електоральну поведінку останніми десятиліттями. І партійно-політичній системі ці соціальні перетворення виявляються, зокрема, у втраті стійкої прихильності до партій і її впливу на поведінку людей, як і у випадках профспілок, чисельність членів партій зменшується, функціонери старішають, нових людей приходиться мало. Після демократичних перетворень рівень прихильності до партій у країнах Центральної та Східної Європи залишається низьким.

Європейські суспільства тривалий час зазнавали помітних змін, які підірвали раніше існуючу визначеність стосовно виборців, глибинних факторів електоральної поведінки, змін, у партійних системах і складі урядів. Та, попри це, багато аналітиків намагаються насамперед, визначити «базових виборців», «табори» та «середовища».

Аналітики та політичні експерти, які досі оперують концепціями ідеологічно мотивованих базових виборців, нехтують тим фактом, що в Європі з'являються і зникають нові партії, що новостворені партії показують добрі результати на виборах. У багатьох країнах ЄС народні партії від провочентристських до лівоцентристських зараз мають підтримку менше половини виборців.

Це проявляється у подальших спробах політиків і політологів «втиснути» у ліво-праву шкалу такі нові явища, як Італійський Рух п'яти зірок, Словенську Партію модерного центру, німецьку «Альтернативу для Німеччини». У численних дискусіях, за участі членів партій і партійних функціонерів по всій Європі, партії досі часто закликають активніше повертатися до перевірених концепцій членства в партіях із чіткою ідеологічною орієнтацією.

Аналізуючи результати виборів, представники партій часто помилково вважають, що виборці їм «належать». А отже втрату виборців часто тлумачать так, ніби виборці які «належать» до партії, «просто відійшли» і можуть бути «повернуті у стійло» зміною позиції партії з певних питань. Право виборців вирішувати, кому віддати свої голоси, не враховується. Сьогодні картина характеризується невизначеністю виборців, низькою явкою і зростаючою готовністю виборців до експериментів.

Під час національних виборів більшість європейських виборців, віддають голоси за іншу партію, ніж на попередніх виборах. Багато виборців не можуть вирішити, за яку партію голосувати аж до дня виборів. Наявними є великі виборчі «зсуви», умови сприяють раптовій появі нових партій.

Якщо припустити, що нинішні тенденції триватимуть, виглядає так, що досягнення добрих результатів на виборах менше залежатиме від апеляцій партій до тих, кого вони помилково продовжують вважати своїми «базовими» виборцями. Натомість, буде важливо щоразу переконувати «мінливих» виборців. Це означає, що кожна компанія ставитиме змаганням за вплив на всіх виборців.

В індивідуалістичних суспільствах, значною мірою позбавлених ідеологій, успішне вирішення владою проблем буде головним засобом переконання виборців. Сучасні виборці хочуть, щоб партії вирішували їх конкретні проблеми, а не пояснювали їм світоустрій. Ідеологічне обґрунтування позиції у політичних дебатах за цих обставин зумовлює ризик фрагментації підтримки. Через самі лише демографічні зміни партії будуть змушені

намагатися залучити нових виборців, хоча б для того, щоб зберегти свій результат на виборах.

На жаль, європейські вибори часто виконують функцію інкубатора оскільки прихильність до партій у цьому контексті традиційно відіграє дедалі меншу роль, і явка виборців, які вважаються другорядними, є нижчою. У багатьох країнах мінливість електорату сприяє появі та зникненню нових політичних партій, багато з яких не піддаються традиційних класифікацій у ліво-правому спектрі.

Довгострокові тенденції свідчать, що нові партії, найвірогідніше, й надалі швидко з'являтимуться та зникатимуть через те, що індивідуалістичні, незаідеологізовані виборці дедалі більше хитатимуться між партіями та виявлятимуть готовність експериментувати, голосуючи за різні партії. В індивідуалістичному суспільстві «жорстка лінія» чи міцна ідеологічна позиція, імовірно, призведе до фрагментації та маргіналізації.

Попри тривалу тенденцію до швидкої індивідуалізації суспільства для партій є можливість апелювати до усього суспільства та представляти його в усьому розмаїтті.

Наслідки персоналізації, насамперед, можуть стабілізувати партії з мінливим електоратом. Об'єднуючі лідери, які здатні переконати членів власної партії і, водночас, мають харизму, щоб справити враження на різні елементи суспільства в цілому можуть допомогти партіям стати привабливішими.

Те, що стосується кадрів, стосується також і політичних питань: у майбутньому партіям доведеться активізувати зусилля з пошуку процесів, які забезпечать позиціонування і прийняття рішень з урахуванням думки не лише згуртованих членів партії, але й суспільства, що стає дедалі більш неоднорідним. Сучасні партії, імовірно, звертатимуть більше уваги на залучення не членів: від проведення регулярних цільових досліджень до надання можливостей співучасті у прийнятті рішень.

Здатність вирушувати проблеми партії можуть продемонструвати лише тоді, коли будуть здатними виявити проблеми, що стосуються широкого кола виборців, і вироблять підходи до вирішення цих проблем. Зокрема, якщо народні партії не бажають відстати від суспільних змін, вони мають бути здатними дійти до всіх сегментів індивідуалістичного суспільства.

Успішним партіям майбутнього доведеться запропонувати своїм членам різні форми участі: від пасивного членства і класичної участі в місцевому осередку до суто цільового залучення, віртуальних організаційних структур і тимчасової участі в конкретних проектах.

Здатність політичних партій в Європі і зокрема народних партій, досягти відчутних успіхів значною мірою залежатиме від їх здатності адаптуватися до суспільних змін.

УДК 329.327

## **ІДЕОЛОГІЧНИЙ ЧИННИК У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст.**

*М. І. Прихненко*

Холодна війна в сучасній політичній науці сприймається як певна квінтесенція ідеологічного протиборства між двома різними концептуальними баченнями того, яким чином повинен бути організований світ, і те, якими повинні бути взаємовідносини між індивідами, народами та державами. Її закінчення ознаменувало проголошений Френсісом Фукуямом «кінець історії», який розглядається як перемога ліберальної демократії. Але якщо розглянути це питання зараз, коли пройшло вже близько 27 років, то можна наголосити на тезі, що перед ліберальною демократією постала нова, більш серйозна загроза, аніж протистояння із комуністичним/соціалістичним табором. «Ми знаходимося в